

Időpont: Kedd, 08.00–09.40. Hely: 314

Dátum	Február		Március				Április			Május			
	18.	25. +PhD	4.	11. +PhD	18.	25. +PhD	1.	tavaszi szünet	15.	22. +PhD	29.	6. +PhD	13.

Tavaszi szünet: április 7–11.

Pótóra, ha kell:

I. Bevezető órák

1. Témaegyeztetés: a szeminárium alapkérdései, módszerek, számonkérések

Célkitűzések:

- a szűken vett politikai és eszmetörténeti források mellett olyan szöveges forrásokkal való megismerkedés, amelyek a tört. tud. számára komplexen (társ. tört., mentalitástört. stb.) használhatóak;
- forráskutatások és elemzések a reformkor és 1848/49 világának az alapképzésnél mélyebb feldolgozáshoz;
- szakmai-módszertan tapasztalatszerzés az ego-dokumentumokról és az autobiografikus forrásokról.

A hallgatók kötelezettségei és feladatai a kurzus korrekt látogatása és a (természetes) órai aktivitás mellett:

A választott forrás feldolgozása, a kurzustervhez igazodó bemutatása. Lépések:

- **Egyéni felkészülés** (irodalmi háttérkutatás) a választott szerzőről és művéről. A forrástípussal kapcsolatos szakmai megfontolások feldolgozása.
- **Előadás készítése (majd az órán a bemutatása)**
 - Kontextualizálja a forrást, tisztázza a szerzői szándékokat, a körülményeket; reflektál a forrás jellegére, az elméleti-módszertani megfontolásokra; vizsgálja a szöveg történeti forrásértékét.
 - 20 (max 30) perces forrás-centrikus elemző előadás. Témagazdaként aktív, kezdeményező részvétel az órán.
- **Forráselemzés készítése a választott forrás egyik szöveghelyéről.**
 - A forrástípussal kapcsolatos szakmai megfontolások felvillantása, a szöveghely „elsődleges kontextusának” vizsgálata, a megszólaló szándékainak mérlegelése, értelmezés.
 - Korrekt szakapparátussal ellátott (jegyzetek, irodalom-jegyzék) minimum 3 (A/4) teljes szöveges oldalt tartalmazó elemzés. A word vagy pdf file-t a „félévi feladat” (1. szem.) alá kell feltölteni a 2025. május első hetében.

2. Elméleti és módszertani alapozás

2/a. Beszélgetés a korábban megismert, a köztörténeti (ill. politika- és eszmetörténeti)

kurzusokon vizsgált forrástípusokról:

2/1. Helyzetelemzések könyv vagy vitairat formájában: *Hitel (1830); Felhők (1830); Taglalat (1831); Világ (1831); Balitéletekről (1834) A kelet népe (1841), Felelet (1841)...*

2/2. Diétai beszédek, viták: szónokok és szónoklatok: *Kölcsey, Deák, Bezerédj, Széchenyi, Batthyány, Kossuth ...*

2/3. Törvénytervezetek, operátumok és törvények: főként: *1790–91; „deputationalis munkálat”; 1832–36; 1847–48; 1848–49.*

2/4. A politikai sajtó műfajai: *Kossuth vezércikkek a Pesti Hirlap-ból; Dessewffy Aurél vitá-cikkei a Világ-ból...*

2/5. KáTék, manifesztumok, programok: *1794 kátéi, Napóleon kiáltványa; a Stádium 12 pontja, a szatmári 12 pont, Konz. Program és Ellenzéki Nyil., márc. 15. 12 pontja, Függetlenségi Nyil.*

2/6. Magán és nyílt levelek közdolgokról: *Széchenyi és Wesselényi 1831-es; Deák és Széchenyi 1841-es, Kossuth és Deák 1867-es levélváltásai...*

2/b. Ego-dokumentumok, autobiográfiai források a történettudomány mai világában.

- Gyáni Gábor: Az ego-dokumentumok történetírói haszna. Bárka, 2019. 2. sz. 69–74.
- Katona Csaba – Kovács Eleonóra: A személyes emlékezet dokumentumai. Turul, 87. köt. 2014. 2. füzet, 41–47.

II. A közéletiség sajátos-személyesebb forrásai

3. Szépirás mint történeti forrás: szellemi játékok; allegóriák, satírák; mesék, regények:

- *Mese az indulatokról* (WM); *Az elveszett alkotmány* (AJ); *A falu jegyzője* (EJ) ...

4. Ágenszi jelentések:

- Magyarországról a brit kormányzat szolgálatában – J. A. Blackwell levelei (1845–1848).
- A reformellenzékéről a titkosrendőrség szolgálatában.

5. Karikatúra, politikai élc, pasquillus:

- Gúnyrajzok és gúnyversek a diétai nyilvánosságban és a megyék világában.
- A humor (és niederkomisch) új politikai műfajai (1846–48).

III. Útinaplók, úti beszámolók

6. Magyar utazók a nagyvilágról:

- Bölöni Farkas Sándor: Utazás Észak Amerikában. Kolozsvárott 1834. [Újabb kiegészített kiadása (Napkeleti utazás, Napló): Helikon, Bp., 1984. MEK]
- Szemere Bertalan: Utazás külföldön. Válogatás Szemere Bertalan nyugat-európai útinaplójából. Vál.: Steitner Ágota. Helikon, Bp., 1983.

7. Külhoni utazók Magyarországról:

- Julia Pardoe: A magyarok városa. Magyarország és intézményei 1839–40-ben. Attraktor, Máriabesnyő, 2005.
- John Paget: Magyarország és Erdély. Szerk.: Rácz Árpád. Rubicon Intézet, [Bp.,] 2022.

IV. Naplók a „megélt élet” vizsgálatához: ismerősök és ismeretlenek napi jegyzetei

8. Magán és társasági naplótémák:

- „...kacérkodni fogok veled.” Schlachta Etelka soproni úrleány naplója [1838–...1843.] [1–4. kötet.] S. a. r. Katona Csaba. Győr, 2004., 2005., 2006., 2007.
- Bártfay László naplói. Sajtó alá rendezte és a kísérő tanulmányt írta: Kalla Zsuzsa. Ráció Kiadó, Budapest, 2010.
- Gyulay Lajos: Napló (1820–1848). Szerk. Csetri Elek. Kolozsvár, 2004. (vagy:) Gyulay Lajos Naplói II. 1848–1849. S. a. r.: V. András János – Csetri Elek – Miskolczy Ambrus. ELTE, Budapest, 2003.

9. Reformerek-forradalmárok napló-tükörben:

- Széchenyi István: Napló. Vál. szerk.: Oltványi Ambrus. Bp., 1982. (Osiris, 2002.)
- Kemény Zsigmond Naplója. Bev., s. a. r. és jegyz.: Benkő Samu. Magyar Helikon, h. n. 1974.
- Lapok Petőfi Sándor naplójából. Petőfi Sándor Összes Próza Műve és Levelezése. Magyar Helikon, Bp., 1967. 398–411. (MEK)

10. A háború személyes tapasztalatai: a szabadságharc hétköznapijai a naplókban:

- Életemnek legemlékezetesebb éve - Alexy Lajos naplója 1848-ban. Szerk.: Helle Mária. Balassi, 2014.

- Karsa Ferenc: A szabadságharcos napló. S. a. r. Bona Gábor. Zrínyi kiadó. Budapest, 1993.
- László Károly: Katonaéletemből. Napló 1848. szept. 25. és 1851. szept. 30 között. S. a. r.: Pordán Ildikó. Terebes Kiadó, Bp., 2001.
- Wass Pál: Fegyver alatt. Naplójegyzetek. Sajtó alá rendezte, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta Csetri Elek. Bukarest, 1968.
- [Jókai Mór: Emléksorok – napló 1848–49-ből. Bp., [Tények és tanúk] 1980.]

V. *Memoárok, visszaemlékezések: a reformkor és 1848–49 mint emlékezve elbeszélte múlt*

11. A korszakon átívelő (férfi) életutak (emlékiratban elbeszélve):

- Mezőkövesdi Ujfalvy Sándor emlékiratai. S. a. r. és kieg.: Dr. Gyalui Farkas. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 1941.
- Pulszky Ferenc: Életem és korom I. Szerk. bev.: Oltványi Ambrus. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp., 1958.
- Podmaniczky Frigyes: Egy régi gavallér emlékei. Válogatás a naplótöredékekből 1827–1887. Vál., szerk., jegyz. és az utószót írta: Szeinert Ágota. Helikon Kiadó, h. n. [1984.]

12. 1848–49 mint emlékezeti- és memoár-boom:

12/a. A tábornokok emlékezeti-vitái:

- Görgey Artúr: Életem és működésem Magyarországon 1848-ben és 1849-ben. I. kötet. [Görgey István fordítását átdolgozta, a bevezetőt és a jegyzeteket írta: Katona Tamás.] Európa Könyvkiadó. Bp., 1988.
- Klapka György: Emlékeimből. Szerk. Katona Tamás, Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1986.

12/b. 1848/49-es női élmények és emlékképek:

- Bihary Róza: Emlékképek egy polgárháborúból (1848-1849). S. a. r. Varsányi Péter István. (In:) Partes Populorum Minores Alienigenae. Történelmi és nemzetiségi folyóirat. Női sorsok a történelemben. Szombathely, 2002. 167–200.
- Bárány Bánffy Jánosné Wesselényi Jozéfa bárónő emlékirata 1848-49-i élményeiről. S. a. r. Kelemen Lajos. Cluj – Kolozsvár, 1931.
- Pulszky Terézia: Egy magyar hölgy emlékiratai. Fordította Hortobágyi Tibor. Sajtó alá rendezte Egyed Ilona. Bp., 1986.

13. A forráselemzések megbeszélése, félévi értékelés. Szakmai és módszertani összegzés.

Debrecen, 2025. február 7-én

Velkey Ferenc

Ajánlott irodalom

[A jegyzék nem tartalmazza a választott forrásokra vonatkozó irodalmat, hiszen a korszakos kollokviumon már túlkerültek a hallgatók. A szakirodalmi tájékozódó-képességre épülő egyéni kutatómunka kell, hogy segítse a választott forrás kontextualizálását.]

Néhány munka példaként a forrástípusok elemzéséhez:

- Aetas*, 23. évf. 2008. 3. sz. Személyes történelem. [tematikus szám] 5–183. [Elérhető: EPA]
Alföld, 1993. 2. sz. (febr.) Napló redivivus. (Egy műfaj meghatározása az ezredvégen.) [tematikus blokk] 9–76. [Elérhető: ADT]
Helikon, 48. évf. 2002. 3. sz. Autobiográfia-kutatás [tematikus szám] 247–352.
Korall, 11. évf. 2010. 41. sz. Történetírás és emlékezet. [tematikus szám]
Múltunk, 62. évf. 2017. 1. sz. Napló és történelem [tematikus szám] 4–204. [Elérhető: EPA]

A személyes történelem forrásai. (A Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára kiadványai. 1., Évkönyvek 20.) Szerk. Galambos Sándor, Kujbusné Mecsei Éva. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Levéltára, Nyíregyháza, 2014.

Fónagy Zoltán: "Házától ritkán s csak kiváló esetben ment ki" - Utazás a régi Magyarországon. https://mindennapoktortene.blog.hu/2014/03/30/helyhez_kotott_tarsadalom

Gyáni Gábor: Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése. Napvilág, Budapest, 2000. [főként: A napló, mint társadalomtörténeti forrás (A közhivatalnok identitása.) 128–160.]

K. Horváth Zsolt: Az emlékezet betegei. A tér-idő morfológiájához. Kijárat Kiadó, Budapest, 2015. [főként: I/2. Naplók memoárok mint lehetséges történelmek. 21–43.]

Kalla Zsuzsa: A Bártfay-diárium sajátosságai. In: Bártfay László naplói. Sajtó alá rendezte és a kísérő tanulmányt írta: Kalla Zsuzsa. Ráció Kiadó, Budapest, 2010. 478–507.

Kövér György: Én azonosság az ego dokumentumokban. In: Uó: Biográfia és társadalomtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2014. 99–123.

Nőszerzők a 19. században. Lehetőségek és korlátok. Szerk.: Török Zsuzsa. (Reciti konferenciakötetek 4.) Bp., 2019.

[Lejeune, Philippe írásai az önéletírói paktumról] Önéletírás, élettörténet, napló. Válogatás Philippe Lejeune írásaiból. Szerk. Z. Varga Zoltán. L'Harmattan, Budapest, 2003. 17–46, 130–165, 225–257.

S. Sárdi Margit: Napló-könyv. Magyar nyelvű naplók 1800 előtt. Attraktor, Máriabesnyő, 2014. [főként: 52–112.]

Szávai János: Magyar emlékirók. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1988. [Főként a műfaj körüljárása: 7–70.]

Pajkossy Gábor: Kormányzati informátorhálózatok a reformkorban. In: Kémekek, ügynökök, besúgók Az ókortól Mata Hariig. Szerk. Katona Csaba. Szombathely, 2014. 169–179. [elérhető: library.hungaricana]

Debrecen, 2025. február 7-én

Velkey Ferenc